В спеціалізовану вчену раду
К 71.831.02 у Подільському
державному аграрно-
технічному університеті

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора економічних наук, доцента
Руснак Алли Валентинівни,
на дисертаційну роботу
Жук Марти Миколаївни
на тему «Організаційно-економічний механізм активізації інноваційних процесів АПК України»

поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління національним господарством

1. Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі ефективний розвиток аграрної сфери можливий за умови впровадження у виробничу діяльність аграрних підприємств інновацій, що забезпечить подолання виробничих, ресурсних, екологічних, технологічних, матеріально-технічних, організаційно-управлінських і соціальних диспропорцій та сприятиме підвищенню їх конкурентоспроможності та динамічному функціонуванню. На сьогодні впровадження інновацій суб'єктами господарювання стримується багатьма негативними факторами, які гальмують економічне зростання діяльності суб'єктів аграрного сектору. Складність інноваційного розвитку полягає в досить специфічних для галузі умовах, які мають регіональні, галузеві, функціональні, технологічні й організаційні особливості. У сільському господарстві як виробництво, так і управління інноваціями повинні здійснюватися з урахуванням не тільки економічних законів, а й законів природи, регулюватися взаємодією та балансом усіх факторів успішного ведення господарської діяльності аграрних підприємств. Отже, впровадження інновацій є ефективним механізмом забезпечення розвитку й економічної доцільності функціонування сучасних підприємств аграрного сектору України.

Тому необхідно посилити активність наукових досліджень, спрямованих на розробку нових та вдосконалення науково-практичних підходів щодо формування організаційно-економічного механізму активізації інноваційних процесів АПК.

Оскільки висвітлені проблеми є недостатньо вивченими, методологічно забезпеченими і практично обґрунтованими, то вони зумовлюють наукову новизну та практичну значущість дисертації, що свідчить про своєчасність і актуальність дослідження Жук Марти Миколаївни.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалася відповідно до затвердженого плану науково-дослідної роботи за комплексним науковим проектом «Державне управління та місцеве самоврядування» Національної академії державного управління при Президентові України у виконанні науково-дослідної теми «Теоретико-методологічні засади економічних реформ в Україні» (номер державної реєстрації 0112U000920), де автором досліджено теоретичні та практичні аспекти економічних реформ у сфері активізації інноваційних процесів АПК України.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість та достовірність одержаних в процесі дослідження результатів підтверджується аналізом праць вітчизняних та зарубіжних учених, використанням загальнонаукових методів дослідження, статистичних та емпіричних даних. Наукові положення, висновки та рекомендації, які містяться у дисертації, базуються на глибокому теоретичному аналізі та систематизації наукових праць з проблем формування організаційно-економічного механізму активізації інноваційних процесів АПК.

У процесі дослідження застосовано наступні наукові методи: системного та абстрактно-логічного аналізу (при аналізі наукових думок щодо питань трактування термінів «організаційно-економічний механізм», «інновації», «інноваційний розвиток», «інноваційний процес» і для розкриття основ понятійного апарату системи формування організаційно-економічних механізмів активізації інноваційних процесів); індукції і дедукції (для виявлення і з'ясування проблем інноваційних процесів АПК); статистичного аналізу (для пошуку сучасних тенденцій інноваційного розвитку АПК); методи експертних оцінок (для побудови алгоритму ефективного механізму активізації інноваційних процесів АПК); графічний метод (для наочного зображення теоретичного й аналітичного матеріалу дисертаційної роботи).

Об'єкт, предмет, мета роботи логічно пов'язані та чітко окреслюють поле дослідження. Об'єктом дослідження виступає процес формування організаційно-економічного механізму активізації інноваційних процесів АПК. Предметом дослідження є теоретичні, методичні і практичні засади формування та розвитку організаційно-економічного механізму активізації інноваційних процесів АПК.

Дисертанткою досить чітко сформульована мета дослідження, яка полягає в поглибленні теоретико-методичних положень і розробці науково-практичних підходів щодо формування організаційно-економічного механізму активізації інноваційних процесів АПК.

Таким чином, розробкам, пропозиціям і висновкам, які представлені в дисертації, властива повнота та логічність викладення, достатній рівень обґрунтованості та достовірності, наукова новизна.

4. Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота складається з трьох розділів, кожен з яких характеризується певним внеском у розвиток теорії та практики формування організаційно-економічного механізму активізації інноваційних процесів АПК.

У першому розділі дисертаційної роботи «Теоретико-методичні аспекти дослідження інноваційної діяльності АПК» автором висвітлено економічну сутність організаційно-економічного механізму інноваційних процесів агропромислового комплексу (§1.1).

Уточнено поняття «організаційно-економічний механізм інноваційної діяльності» та «інновації», доведена їхня значущість як чинника розвитку АПК (§1.2). Автором визначено функції та основні складові організаційно-економічного механізму інноваційної діяльності АПК. Формування саме такого механізму, здатного значно активізувати інноваційну активність АПК в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних викликів і є одним з першочергових наукових завдань.

Досить суттєвим у сенсі позитивного оцінювання роботи є розробка автором схеми організаційно-економічного механізму інноваційного процесу АПК, що характеризується комплексною структурою і складається з двох основних блоків - організаційного та економічного.

Заслуговують на увагу і позитивну оцінку проведені автором теоретичні дослідження та поглиблене опрацювання змістовних складових такої економічної категорії як «організаційно-економічний механізм інноваційної діяльності», авторське бачення даної дефініції та відмінності авторського бачення від поглядів інших вчених (§1.2).

Варто відмітити обґрунтування автором методологічних підходів до оцінки інноваційних процесів. Визначено, що метою попередження негативного впливу інноваційних трансформацій світового агропромислового розвитку на вітчизняне сільгоспвиробництво і внутрішній продовольчий ринок, необхідне створення довгострокових перспективних проектів розвитку аграрного сектору країни. Автор розкриває потребу в новій методології прогнозування, враховуючи вказані проблеми, та пропонує застосування форсайт-проектів, що дозволить виявити пріоритетні технології розвитку АПК (§1.3).

У другому розділі «Сучасний стан та оцінка рівня інноваційного розвитку АПК України» автором визначено роль агропромислового комплексу як об'єкту в інноваційній економіці (§2.1). Окреслено основні проблеми галузі та значний потенціал АПК. Доведено, що розвиток сільськогосподарського виробника повинен забезпечуватися постійним використанням більш досконалих технологій виробництва і переробки сільськогосподарської продукції, нових сортів культур рослин та порід тварин, прогресивних моделей соціально-економічного розвитку, сучасних моделей інформаційних технологій.

Важливими з науково-практичної точки зору є проведені автором аналіз та оцінка стану інноваційної діяльності АПК в сучасних економічних

умовах. Варто відмітити проведений дисертанткою досить ґрунтовний аналіз рівня забезпечення інноваційних процесів АПК, при цьому окреслено основні проблеми галузі, які зумовлено рядом зовнішніх та внутрішніх чинників окреслених автором, окреслено тенденції її розвитку (§2.2). У зв'язку з цим, актуального значення набуває розробка і впровадження дієвого механізму стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів аграрної галузі, пошук форм, методів і джерел залучення інвестицій, системне використання інвестиційних потоків на відновлення і вдосконалення матеріально-технічної бази, технології та організації виробництва продукції як ключових заходів в пожвавленні національної економіки країни (§2.2).

Досліджено світовий досвід щодо вирішення проблем розвитку інноваційної діяльності в АПК (§2.3). Автором визначено, що обираючи шлях до інтеграції з Європейським Союзом, для українського суспільства актуальним є дослідження не лише його стратегічних ініціатив як перспектив забезпечення розвитку економіки України, а й досвіду окремих країн. Адже кожен із членів Євросоюзу має свою власну історію забезпечення інноваційного розвитку, тобто різні вихідні позиції (умови), різноманітні програми та інструменти стимулювання і, як наслідок, різні результати.

У третьому розділі дисертаційної роботи «Імперативи та основні напрямки активізації інноваційних процесів АПК» автор, узагальнюючи проведені дослідження, визначила напрямки удосконалення системи організації інноваційної діяльності в АПК шляхом цілеспрямованого поєднання поточних цілей інноваційних процесів та механізмів стимулювання інвестиційної діяльності на різних рівнях державного управління (§3.1).

Цікавою є розробка принципової схеми організації інноваційної діяльності АПК України. Представлений на принциповій схемі загальний блок керування інноваційною діяльністю в АПК містить блок управління агропромисловим виробництвом, блок управління науково-технічною діяльністю і блок управління інноваційним процесом.

Важливими з наукової точки є результати дослідження державного регулювання інноваційних процесів в АПК, враховуючи конкурентне середовище (§3.2). Визначено вплив держави на інноваційні процеси та організаційно-економічний механізм їхнього державного регулювання.

Автором обґрунтовано концепцію розвитку організаційно-економічного механізму активізації інноваційної діяльності в АПК, а для її реалізації розроблено алгоритм реалізації концепції розвитку організаційно-економічного механізму активізації інноваційної діяльності в АПК, запропоновано організаційно-економічні важелі активізації функціонування АПК та концептуальну схема формування економічного механізму регулювання інноваційних процесів АПК за умови інвестиційного забезпечення (§3.2). Окреслено основні напрями досягнення стратегічних цілей інноваційного забезпечення розвитку АПК.

Заслуговують та увагу та позитивну оцінку обґрунтування використання венчурного капіталу, основне завдання якого полягає в забезпеченні стійкої

комунікації між замовниками інновацій та їх виконавцями в середньо- і довгостроковому періодах, що може вирішити проблеми фінансового забезпечення інноваційних процесів.

Цікавим є авторський підхід попередження негативного впливу інноваційних трансформацій світового агропромислового розвитку на вітчизняне сільгоспвиробництво і внутрішній продовольчий ринок, для чого необхідне створення довгострокових перспективних проектів розвитку аграрного сектору країни. Автором на прикладі сільськогосподарського підприємства ТОВ «Дніпрянське ХПП» обґрунтована методологія форсайту як новітнього наукового підходу для вибору пріоритетів інноваційного розвитку та методологічного інструментарію для розробки найсприятливішої моделі інноваційного розвитку на довгострокову перспективу. Саме це дозволить передбачити ймовірні відхилення в управлінні інноваційною діяльністю й регулювати відносини суб'єктів господарювання задля подальшого росту ефективності виробництва галузі, наповнення ринку, розвитку ринкової інфраструктури. Розроблено схему організаційно-економічного механізму фінансового (інвестиційного) забезпечення інноваційних процесів (§3.3).

В процесі дослідження автор довела, що в умовах розвитку високотехнологічних інформаційних систем і технологій не вистачає об'єктів інформаційної інфраструктури, в якості яких пропонується створити: каталог (банк) інноваційних проектів; електронну базу потенційних інвесторів і осіб; спеціалізований електронний журнал; регіональні інформаційні мережі (§3.3).

5. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів. Практична цінність результатів дослідження полягає в обґрунтуванні та розробці комплексу методичних рекомендацій і організаційно-економічних заходів для вирішення проблеми формування організаційно-економічного механізму активізації інноваційних процесів АПК України.

Науково-методичні підходи, що розроблені в дисертаційному дослідженні, зокрема, ті, що стосуються підготовки робочих та інформаційних матеріалів, використовуються для роботи відповідних комітетів Верховної ради України щодо удосконалення механізму активізації інноваційних процесів в агропромисловому комплексі країни (довідка №07/8-278 від 17.05.2015р.). Розробка заходів стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів в АПК, що, безумовно, позитивно впливає на поповнення бюджетної складової та розширення конкурентних можливостей агропідприємств регіону, була використана Департаментом економічного, регіонального розвитку та торгівлі Херсонської обласної державної адміністрації (довідка №490/07 від 18.05.2015р.).

Рекомендації автора щодо вирішення проблеми формування організаційно-економічного механізму активізації інноваційних процесів АПК України використані в практичній діяльності господарств і знайшли застосування на підприємствах: Бериславського району Херсонської області

ТОВ «Кам'янка Глобал Вайн», Каховського району Херсонської області в ТОВ «Дніпрянське ХПП», що підтверджується відповідними довідками.

Теоретико-методичні та прикладні положення, які стосуються системного дослідження формування організаційно-економічного механізму активізації інноваційних процесів АПК України використовуються у проведенні циклу лекційних і практичних занять для державних службовців IV-VII категорії посад.

6. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Основні положення дисертаційної роботи відображені в 10 публікаціях загальним обсягом 4,1 ум. друк. арк., в т.ч. 3 – у наукових фахових виданнях, 3 – у наукових виданнях інших держав, 4 – у матеріалах наукових конференцій. З опублікованих праць 10 є одноосібними, з обсягом 4,1 ум. друк. арк.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота за своїм змістом, рівнем наукової новизни, систематизацією матеріалу, висновками та пропозиціями є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням. Дисертація виконана в межах визначених ключових складових наукового дослідження теми, мети, завдань, а отримані науково-теоретичні та прикладні результати дозволяють вирішити важливу наукову та прикладну проблему формування організаційно-економічного механізму активізації інноваційних процесів АПК України.

За своєю структурою дисертація відповідає вимогам, що ставляться до кандидатських дисертацій. Повний обсяг дисертації складає 220 сторінок комп'ютерного тексту, в т.ч. 172 становить основний текст, який включає 20 таблиць і 29 рисунків; список використаних джерел із 164 найменувань викладено на 18 сторінках, 7 додатків – на 30 сторінках. Практичні пропозиції розроблені та доведені до рівня, придатного для впровадження в сучасну практику.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи. Оцінюючи в цілому досить високий рівень теоретичних і практичних розробок, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, необхідно відмітити, що деякі моменти є дискусійними, а саме:

1) варто було б під час розробки організаційно-економічного механізму активізації інноваційних процесів АПК України більшу увагу приділити методам, елементам і формам залучення інвестицій;

2) на нашу думку, слід було б більше уваги приділити визначенню вагомих інструментів інвестиційної політики держави, а саме: податковим важелям стимулювання інноваційних процесів, враховуючи кризовий стан економіки країни. Так, використовуючи зарубіжний досвід, характеризуючи використання саме фіскальних важелів, автором недостатньо приділено уваги інструментам стимулювання інноваційних процесів;

3) недоліком роботи можна вважати те, що у третьому розділі

роботи (§3.2) переважає оглядова, компілятивна частина тексту над розрахунковою;

4) значною мірою попереднє зауваження відображається на такому недоліку роботи, як недоврахування певних інвестиційних ризиків при розробці проекту інноваційного розвитку АПК в умовах економічної кризи (§1.2, 3.1);

5) застосовуючи методологію «форсайт» для прогнозування розвитку інноваційного проекту досліджуваного підприємства, бажано було б більш детально показати розрахунки по можливих сценаріях розвитку для звичайного й інноваційного варіантів;

6) в дисертаційному дослідженні іноді прослідковується нелогічний виклад висловлених думок, автор не дотримується причинно-наслідкових зв'язків в абзацах.

Разом з цим, висловлені зауваження не знижують загальної високої оцінки роботи. Її зміст визначається логічністю викладу матеріалу, обґрунтованістю його подання та виваженістю висновків. Необхідно наголосити і на таких перевагах дисертаційного дослідження – використання великого масиву статистичних даних та монографічних джерел, системності та доказовості основних положень роботи.

9. Загальний висновок. Незважаючи на наведені вище зауваження та дискусійні положення, дисертація є змістовною завершеною науковою працею, що має цілісний характер. У цілому, за актуальністю, науковою новизною, обґрунтованістю, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів дисертація Жук Марти Миколаївни на тему «Організаційно-економічний механізм активізації інноваційних процесів АПК України» відповідає пунктам 9, 11, 12 діючого «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Жук Марта Миколаївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:
доцент кафедри економіки підприємства
Державного вищого навчального
закладу «Херсонський державний
аграрний університет»,
д.е.н., доцент ***А.В. Руснак***

«Підпис д.е.н., доцента Руснак А.В. засвідчую»
Начальник відділу кадрів ДВНЗ «ХДАУ» О.Д. Головачова